

III. PRZEGLĄD ORZECZNICTWA

ORZECZNICTWO CYWILNE SĄDU NAJWYŻSZEGO

Kodeks cywilny z 23 IV 1964 r. (Dz. U. Nr 16, poz. 93).

Art. 136 § 2. „Przepis, według którego nie można żądać zniesienia współwłasności nieruchomości dopóki trwa odrębna własność lokali mieszkalnych (art. 136 § 2 zd. drugie kodeksu cywilnego) nie wyłącza możliwości wydzielenia z tej nieruchomości odrębnej działki gruntu nie związanego z korzystaniem z domu i zniesienia współwłasności tak wydzielonej działki”. (Uchwała III CZP 2/71 z 10 III 1971 r.).

Art. 362. „W postępowaniu cywilnym dopuszczalne jest badanie, czy poszkodowany przyczynił się do powstania szkody (art. 362 k.c.) mimo ustalenia w sentencji prawomocnego wyroku skazującego wydanego w postępowaniu karnym, że pozwany wyrządził powodowi szkodę (uszkodzenie ciała — art. 236 § 1 lit. a) dawn, k.k.) „bez powodu” (w związku z art. 1 ustawy z dnia 22 V 1958 r. o zaostrzeniu odpowiedzialności karnej za chuligaństwo — Dz. U. nr 34, poz. 152)”. — Uchwała III CZP 66/70 z 2 IV 1971 r.

Art. 412. „Przepis art. 412 k.c. nie ma mocy wstecznej” (Uchwała III CZP 4/71 z 27 IV 1971 r.).

Art. 409. Strona, która rozporządziła korzyścią majątkową, uzyskaną na podstawie prawomocnego wyroku, w czasie od daty uprawomocnienia się wyroku do chwili uzyskania wiadomości o jego zaskarżeniu rewizją nadzwyczajną, nie ponosi ujemnych następstw, przewidzianych w art. 409 k.c. (*in fine*) w razie uchylenia tego wyroku. Powinność liczenia się z obowiązkiem zwrotu powstaje dopiero z chwilą uzyskania wiadomości o zaskarżeniu prawomocnego wyroku rewizją nadzwyczajną. (I CR 552/70 z 25 I 1971 r.).

Art. 417. Do istoty czynu społecznego należy dobrowolna działalność ludności (por. § 1 uchwały Nr 307 Rady Ministrów z dnia 13 IX 1966 r. w sprawie czynów społecznych oraz pomocy Państwa w ich organizowaniu i realizacji — Monitor Polski Nr 56, poz. 272), przy czym z reguły służy ona poprawie warunków życia mieszkańców danego terenu. Niemniej właściwy nadzór nad podejmowaniem i realizacją czynów społecznych należy do obowiązków prezydium rad narodowych (§ 1 powołanej wyżej uchwały). Jeżeli więc prezydium rady narodowej zaniedbało swych obowiązków w tym zakresie względnie wykonało je w sposób niewystarczający, ponosi ono odpowiedzialność za wynikłe stąd szkody. (II CR 555/70 z 9 XII 1970 r.).

Art. 417. Osoby pozbawione wolności, które uległy wypadkowi przy pracy wykonywanej w czasie odbywania kary pozbawienia wolności, mogą dochodzić roszczeń odszkodowawczych na podstawie art. 417 i n. kodeksu cywilnego. (II CZ 142/70 z 16 II 1971 r.).

Art. 418 § 2. Prawidłowa wykładnia art. 4 ust. 2 ustawy z dn. 15 XI 1956 r. (Dz. U. Nr 54 poz. 243) — obecnie art. 418 § 2 k.c. — prowadzi do wniosku, że dla przyjęcia odpowiedzialności Państwa za szkodę wyrządzoną na skutek wydania orze-

czenia, mimo braku przesłanek przewidzianych w art. 4 ust. 1 Ustawy (art. 418 § 1 k.c.) — nie jest konieczne, aby przeszkoda w postaci okoliczności wyłączającej wszczęcie lub prowadzenie postępowania zachodziła w stosunku do obu postępowań, a więc zarówno w stosunku do postępowania karnego, jak i dyscyplinarnego. Odpowiedzialność ta może zachodzić także wtedy, jeżeli z tej przyczyny nie można wszcząć (prowadzić) choćby jednego z tych postępowań. (II CR 673/70 z 9 II 1971 r.).

Art. 441 § 1. Zgodnie z art. 441 § 1 k.c., odpowiedzialność kilku sprawców szkody jest solidarna. W przeciwieństwie przy tym do art. 137 § 1 k. z., który dopuszczał udowodnianie, kto w jakim stopniu przyczynił się do wywołania szkody, obecnie obowiązujący przepis nie przewiduje wyjątków od zasady solidarnej odpowiedzialności kilku osób, które wyrządziły szkodę czynem niedozwolonym. Nie jest więc dopuszczalne dowodzenie, że jedna z tych osób przyczyniła się do szkody w mniejszym stopniu niż inna. Może to być przedmiotem procesu regresowego między dłużnikami. (II CR 542/70 z 2 XII 1970 r.).

Art. 600 § 2. „Służebność mieszkania, zastrzeżona w umowie sprzedaży nieruchomości, nie ma charakteru świadczenia dodatkowego, które w razie wykonania przez Skarb Państwa prawa pierwokupu (art. 600 § 2 k.c.) uważa się za niebyłe”. (Uchwała III CZP 17/71 z 21 IV 1971 r.).

Art. 676. Jeżeli najemca ulepszył rzecz najętą, wynajmujący stosowanie do treści art. 676 k.c. może według swego wyboru albo zatrzymać ulepszenia za zapłatą sumy odpowiadającej ich wartości w chwili zwrotu, albo żądać przywrócenia stanu poprzedniego. Przepis art. 676 k.c. nie przewiduje natomiast, by najemca mógł nakłady potrącać z czynszu. W takim bowiem wypadku właściciel nie mógłby, nie otrzymując bieżąco czynszu, administrować nieruchomością, a zwłaszcza nie mógłby wywiązać się z zobowiązań podatkowych, co byłoby sprzeczne z interesem nie tylko społecznym ale i państwowym. (II CR 605/70 z 21 I 1971 r.).

Art. 692. Art. 692 k.c., stanowiący, że przepisów o wypowiedzeniu najmu przez nabywcę rzeczy najętej nie stosuje się do najmu lokali mieszkalnych, ma tylko to znaczenie, że wyłącza zastosowanie szczególnego przepisu art. 678 k.c, nie oznacza natomiast, aby każda ze stron nie mogła dokonać wypowiedzenia najmu lokalu nie objętego publiczną gospodarką lokalami w warunkach przewidzianych w art. 673 k.c (III CRN 491/70 z 4 II 1971 r.).

Art. 846 - 852. „1) Przepisy o odpowiedzialności utrzymujących hotele i podobne zakłady stosuje się także do nie prowadzonego zarobkowo domu wczasowego. 2) Odpowiedzialność utrzymującego dom wczasowy nie może być wyłączona regulaminem” (Uchwała III CZP 6/71 z 5 III 1971 r.).

Art. 951. „1) Nieważność testamentu przewidzianego w art. 951 k.c. spowodowana niezachowaniem obowiązującego przepisu prawa może być uznana za okoliczność szczególną w rozumieniu art. 952 § 1 k.c, uzasadniająca potraktowanie oświadczenia ostatniej woli złożonego przez spadkodawcę, jako testamentu ustnego.

2) Nieważność testamentu przewidzianego w art. 951 k.c, spowodowana zamieszczeniem w nim rozporządzeń dwóch spadkodawców (art. 942 k.c), nie stanowi przeszkody do uznania oświadczeń woli złożonych przez tych spadkodawców za dwa oddzielne testamenty ustne”. (Uchwałę składu 7 sędziów SN III CZP 91/70 z 22 III 1971 r.).

Art. 1082 w zw. z art. 1059 § 1 pkt. 4. Ustalenie zachowku osoby, której uprawnienie opiera się na art. 1059 § 1 pkt 4 k.c. i która w chwili orzekania o rozszcze- niach z tytułu zachowku jest już pełnoletnia i nie pobiera nauki, powinno nastąpić z uwzględnieniem przewidzianych w § 17 rozp. RM z dnia 28 XI 1964 r. (Dz. U.

Nr 45, poz. 304) rat miesięcznych od chwili otwarcia spadku do osiągnięcia pełnoletności albo ukończenia nauki lub zaprzestania jej pobierania. Należność z tytułu zachowku nie może w tym wypadku przekraczać sumy tych rat, ani też oczywiście wartości zachowku obliczonego według zasad ogólnych. (III CRN 190/70 z 31 VII 1970 r.).

Dekret z 13 IX 1946 r. o rozgraniczeniu nieruchomości (Dz. U. Nr 53, poz. 298),

Art. 7 ust. 3. Sąd, któremu na podstawie art. 7 ust. 3 dekretu z dnia 13 IX 1946 r. o rozgraniczeniu nieruchomości (Dz. U. Nr 53, poz. 298) zostaje przekazana sprawa o rozgraniczenie, nie jest uprawniony do oceny i kontroli, czy postępowanie rozgraniczeniowe przed organem do spraw geodezji toczyło się bez naruszenia przepisów ustawy. Z chwilą przekazania przez organ do spraw geodezji sądowi powiatowemu sprawy o rozgraniczenie, postępowanie zaczyna się toczyć na nowo. Toteż wnioskodawcą w rozumieniu art. 506 k.p.c. jest ten, kto swoim zachowaniem się, zwłaszcza — niedopuszczeniem do zawarcia ugody przed geodetą spowodował, że powołanym do rozpoznania sprawy o rozgraniczenie stał się sąd powiatowy. (III CRN 470/70 z 19 II 1971 r.).

Ustawa z 13 IV 1960 r. o prawie bankowym (Dz. U. Nr 20, poz. 121).

Art. 21. Wybór drogi przewidzianej dla dochodzenia roszczeń bankowych w art. 21 prawa bankowego nie może w żadnym wypadku pozbawić dłużnika — a więc w tym rozumieniu i poręczyciela — tych zarzutów, które mógłby on podnieść w postępowaniu rozpoznawczym w celu wykazania, że wierzycielowi nie przysługuje wierzytelność bankowa lub przysługuje w mniejszej wysokości.

To samo odnosi się do zarzutów powodujących bezskuteczność roszczenia wierzyciela w stosunku do poręczyciela a dotyczących działań (zaniechań) wierzyciela, określonych w tart. 879 § 2, 880 i 889 k.c. (— II CR 8/71 z 3 III 1971 r.).

Ustawa z 17 II 1961 r. o spółdzielniach i ich związkach (Dz. U. Nr 12, poz. 61).

Art. 38 § 2. W sytuacji gdy na skutek wprowadzenia w błąd przez Spółdzielni jej członek uchybił terminu do złożenia odwołania od decyzji Rady Spółdzielni w przedmiocie jego wykreślenia lub wykluczenia ze Spółdzielni, a Zarząd nie uwzględnił opóźnienia i odrzucił to odwołanie, powstaje dla wykreślonego członka uprawnienie do dochodzenia swych praw z art. 38 § 2 ustawy o spółdzielniach wprost na drodze sądowej. (I PR 6/71 z 2 II 1971 r.).

Ustawa z 23 I 1968 r. o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin (Dz. U. Nr 3, poz. 11).

Art. 7. Wydane na podstawie art. 7 ustawy z dnia 23 I 1968 r. o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin (Dz. U. Nr 3 poz. 11) orzeczenie organów wojskowych, że wypadek, któremu uległ żołnierz, nie pozostaje w związku ze służbą wojskową, jest dla sądu wiążące.

Dla dochodzenia odszkodowania z takiego wypadku droga sądowa nie jest wyłączona (I CZ 115/70 z 6 XI 1970 r.).

Art. 65. „Art. 65 ustawy z dnia 23 stycznia 1968 r. o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin (Dz. U. Nr 3, poz. 11) nie wyłącza możliwości dochodzenia na podstawie przepisów kodeksu cywilnego roszczeń odszkodowawczych przez osoby, które pomimo szkód doznanych wskutek uszczerbku na zdrowiu w związku z odbywaniem czynnej służby wojskowej nie zostały zaliczone

do żadnej z grup inwalidzkich oraz nie wyłącza dochodzenia przez osoby zaliczone do trzeciej grupy inwalidzkiej wszystkich — poza rentą uzupełniającą — rodzajów odszkodowania przewidzianych w przepisach kodeksu cywilnego". (II CR 675/70 z 16 II 1971 r.).

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 24 IV 1968 r. w sprawie obowiązkowych ubezpieczeń komunikacyjnych (Dz. U. Nr 15, poz. 89).

§ 7 w zw. z § 16 i 17. „Paragraf 7 rozporządzenia RM z dnia 24 IV 1968 r. w sprawie obowiązkowych ubezpieczeń komunikacyjnych (Dz. U. Nr 15, poz. 89) ma zastosowanie wyłącznie przy dochodzeniu roszczeń wynikających z następstw nieszczęśliwych wypadków. Nie ma zatem zastosowania do roszczeń wynikających z odpowiedzialności cywilnej posiadacza pojazdu mechanicznego.

Przepisy rozdziału 3 cyt. rozporządzenia, dotyczące ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej, nie zwalniają PZU od obowiązku wypłaty należności z tego ubezpieczenia w wypadkach przewidzianych w § 7 tego rozporządzenia, la jedynie w wypadkach tych (§ 17 rozporządzenia) przewidują możliwość ograniczonego regresu do kierowcy pojazdu mechanicznego.

Ograniczenia odpowiedzialności PZU przewidziane w § 16 rozporządzenia natomiast dotyczą szkody wyrządzonej osobom bliskim posiadaczowi pojazdu mechanicznego. Przepis ten jak i inne przepisy rozporządzenia nie wyłączają z zakresu ubezpieczenia roszczeń osób bliskich kierowcy z wypadku przez niego zawinionego. (II CR 588/70 z 30 XII 1970 r.).

Kodeks postępowania cywilnego z 17 XI 1964 r. (Dz. U. Nr 43, poz. 296; sprost. Dz. U. z 1965 r. Nr 15, poz. 113).

Art. 139. „Datą doręczenia pisma sądowego w wypadkach przewidzianych w art. 139 §§ 1 i 2 k.p.c. jest:

a) data odebrania pisma przez adresata w oddawczym urzędzie pocztowym, jeżeli odbiór nastąpił w ciągu 7 dni od dnia następnego po złożeniu pisma w tym urzędzie (art. 139 §§ 1 i 2 k.p.c. § 10 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dn. 15 XII 1970 r. w sprawie doręczenia pism sądowych przez pocztę, Dz. U. Nr 31 poz. 266);

b) data, z którą upłynął termin do odbioru złożonego pisma w oddawczym urzędzie pocztowym, jeżeli przed upływem tego terminu, adresat nie zgłosił się po odbiór (art. 139 § 1 i 2 k.p.c. § 10 ust. 4 wspomnianego rozporządzenia z 1970 r.);

c) data pozostawienia pisma w miejscu doręczenia, gdy adresat lub jego domownik odmówili przyjęcia pisma (art. 139 § 2 i 142 k.p.c. § 7 ust. 1 i 2 rozporządź, z 1970 r.). (Uchwała Składu 7 sędziów SN III CZP 10/71 z 10 V 1971 r.).

Art. 553. W postępowaniu o ubezwłasnowolnienie negatywna opinia biegłego lekarza psychiatry, stwierdzająca, że badany nie jest chory psychicznie ani nie cierpi na niedorozwój umysłowy, ma rozstrzygające znaczenie w tym sensie, że sąd nie może wbrew takiej opinii orzec ubezwłasnowolnienia z powodu choroby psychicznej lub niedorozwoju umysłowego. Sąd może jedynie, jeśli w świetle pozostałego materiału dowodowego nasuną mu się wątpliwości co do poczytalności uczestnika, zażądać opinii innego biegłego psychiatry. (II CR 655/70 z 21 I 1971 r.).

Art. 753 § 2. Wyrażona w art. 753 § 2 k.p.c. zasada, że w sprawach o rentę należną z tytułu odpowiedzialności za uszkodzenie ciała lub utratę życia żywiciela, zabezpieczenie może polegać na zobowiązaniu dłużnika do uiszczenia wierzycielowi

w powtarzających się terminach pewnej sumy pieniężnej odnosi się wyłącznie do roszczeń o rentę z art. 444 § 2 k.c. nie dotyczy zaś wyłączenia z góry sumy potrzebnej na koszty leczenia, przewidzianego w § 1 tegoż artykułu. (III CRN 112/70 z 4 VI 1970 r.).

Opracował
Henryk Dąbrowski

ORZECZNICTWO SĄDU NAJWYŻSZEGO IZBA KARNA I IZBA WOJSKOWA

Kodeks karny

Art. 51. Przepis art. 57 § 2 k.k. stanowi, że sędowi jest wolno zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary w wyjątkowych szczególnie uzasadnionych wypadkach, kiedy nawet najniższa kara przewidziana za dane przestępstwo byłaby niewspółmiernie surowa. Cytowany przepis wskazuje, że taka niewspółmierność może zachodzić ze względu na postać sprawcy, zwłaszcza gdy sprawca czynił starania o naprawienie szkody lub o jej zapobieżenie albo też przyczynił się do ujawnienia przestępstwa, w stosunku zaś do sprawcy przestępstwa popełnionego we współdziałaniu z innymi osobami nadzwyczajne złagodzenie kary może być zastosowane do oskarżonego współdziałającego z innymi wtedy, jeżeli jego rola była podrzędna, a odniesiona przez niego bezprawna korzyść była niewielka. (5 XI 1970 r. — IV KR 176/70).

Art. 59. Przepis art. 59 § 2 k.k. w odniesieniu do kwestii dopuszczalności warunkowego zawieszenia wykonania kary sprawcy czynu o charakterze chuligańskim zawiera unormowanie zbliżone do art. 3 ustawy z dnia 22 maja 1958 r. o zastrzeżeniu odpowiedzialności karnej za chuligaństwo (uchylonego na mocy art. VII pkt 15 przepisów wprowadzających kodeks karny) z tym, że art. 3 mówi o „wyjątkowych okolicznościach samego przypadku” zaś art. 59 § 2 k.k. wymienia „szczególne okoliczności” — jako podstawę do zastosowania warunkowego zawieszenia wykonania kary. Sąd Najwyższy w wytycznych wymiaru sprawiedliwości i praktyki sądowej w sprawach przestępstw o charakterze chuligańskim (Monitor Nr 30, poz. 158) określił warunki dopuszczalności warunkowego zawieszenia kary na podstawie art. 3 powołanej wyżej ustawy. Wytyczne te w tej części są również aktualne w odniesieniu do stosowania przepisu art. 59 § 2 k.k.

Sąd Najwyższy wskazał w wytycznych, że warunkowe zawieszenie wykonania kary przy przestępstwach o charakterze chuligańskim jest dopuszczalne, jeśli: a) ujemne następstwa czynu są niewielkie, b) czyn przestępny został popełniony przypadkowo, c) sprawca — zwłaszcza ze względu na swój nienaganny tryb życia i na osiągnięcia w pracy — daje rękojmię, że nie popełni nowego przestępstwa. (22 X 1970 r. — Rw 1075/70).

Art. 120 § 14. Specyfika chuligańskiego występku, określona w art. 120 § 14 k.k., ma zgodnie z art. 59 § 1 k.k. wpływ na wymiar kary a ponadto ze względu na skłonności oskarżonego znaczenie przy wykonaniu kary. Kryterium chuligańskiego charakteru występku należy doszukiwać się zarówno w sposobie działania, polegającym na publicznym popełnieniu występku (element przedmiotowy), jak i na pobudce, polegającej na działaniu — bez powodu lub z oczywiście błahego powodu — ustalonym na podstawie rozumienia powszechnego a nie psychiki oskarżonego, co jest równoznaczne z okazaniem rażącego lekceważenia podstawowych zasad porządku prawnego (element podmiotowy). (4 II 1971 r. — IV KR 210/70).

Art. 168. Przedmiotem ochrony prawnej, przewidzianej w art. 168 k.k. jest wolność dysponowania własną osobą w sferze życia seksualnego, czemu daje wyraz

obowiązujący kodeks karny umieszczając wszystkie popełnione na tym tle przestępstwa w katalogu przestępstw przeciwko wolności w rozdziale XXII. Dopuszczenie się przez oskarżonych w sposób brutalny i odrażający zamachu na tę wolność dają pełną podstawę do przypisania im niskich pobudek i tym samym represjonowania ich dodatkowo w ramach art. 40 § 2 k.k. (25 I 1971 r. — I KR 219/71).

Art. 186. Przez uporczywość w uchylaniu się od obowiązku łożenia na utrzymanie osób, wobec których dana osoba ma obowiązek ich alimentowania (z ustawy albo prawomocnego lub podlegającego wykonaniu orzeczenia sądu), należy rozumieć taką sytuację, w której osoba, mająca obiektywną możliwość wykonywania tego obowiązku, obowiązku nie wykonuje wykazując przy tym złą wolę, wyrażoną bądź wprost, bądź — przez fakt niepłacenia alimentów przez kilka okresów. (24 XI 1970 r. — V KR 437/70).

Art. 199. Osoba prowadząca punkt sprzedaży detalicznej przedsiębiorstwa handlu społecznego odpowiada karnie za zagarnięcie powierzonego jej mienia tegoż przedsiębiorstwa z mocy art. 199 § 1 k.k. (16 III 1971 r. — V KRN 58/71).

Art. 199. Pojęcia zamiaru „trwałego i absolutnego przywłaszczenia” jako warunku uznania czynu za zagarnięcie mienia społecznego, nie zna ani ustawodawstwo karne o ochronie mienia społecznego obowiązujące przed dniem 1 stycznia 1970 r., ani nie zna obecnie obowiązujący kodeks karny. Zagarnięcie mienia społecznego zachodzi wtedy, gdy sprawca wchodząc w sposób bezprawny w posiadanie tego mienia lub mając je w swoim posiadaniu, włącza to mienie do swego majątku i postępuje z nim jak z własnym. (7 sędziów 13 X 1970 r. — V KRN 138/70).

Art. 208. Kradzież zuchwała różni się od zwykłej kradzieży sposobem jej dokonania, a w szczególności tym, że sprawca kradzieży zuchwałej zabiera cudze mienie lub mienie społeczne w celu przywłaszczenia nie skrycie jak to zwykle bywa przy kradzieży zwykłej, lecz jawnie — na „oczach” pokrzywdzonego lub innych osób. działając przy tym w sposób gwałtowny i okazując równocześnie pogardę w stosunku do obecnych osób i lekceważenie ich protestów. (19 I 1971 r. — Rw 1547/70).

Art. 208. O kwalifikacji prawnej z art. 208 k.k. decyduje między innymi szczególnie zuchwały sposób działania sprawcy. Przez szczególnie zuchwałe działanie należy rozumieć takie np. zachowanie się sprawcy, które wykazując intensywność oraz wyzywającą i lekceważącą postawę wobec otoczenia, obliczone jest na zastraszenie lub zaskoczenie tegoż otoczenia. (8 IX 1970 r. — Rw 739/70).

Art. 225. Przepis art. 225 § 1 k.k. w stosunku do art. 201 k.k. jest przepisem specjalnym (*lex specialis*) odnoszącym się do grupy przestępstw gospodarczych, umieszczonych w rozdziale XXX k.k. Jest to tzw. przestępstwo handlowe, którego sprawcą może być ten tylko, kto w czasie sprzedaży towaru lub świadczenia usług oszukuje nabywcę co do ilości, wagi, miary, gatunku, rodzaju lub ceny, albo posługuje się nierzetelnym narzędziem pomiarowym. Dlatego też i zgodnie ze wspomnianą zasadą prawną: „*lex specialis derogat legi generalis* — przepis szczególny uchyla przepis ogólny”. (10 IX 1970 r. — IV KR 157/70).

Art. 246. Jeżeli naruszenia dyscypliny finansowej w wyniku oczywistego przekroczenia uprawnień lub niedopełnienia obowiązków ze szkodą dla dobra społecznego lub jednostki dopuścił się funkcjonariusz publiczny, który z tytułu zajmowanego stanowiska jest powołany do ochrony dyscypliny finansowej, to czyn taki, niezależnie od odpowiedzialności dyscyplinarnej, stanowi przestępstwo z art. 246 § 1 k.k.

Kryterium rozgraniczającym odpowiedzialność dyscyplinarną od odpowiedzialności karnej, stanowi stopień społecznego niebezpieczeństwa czynu, na który składa się zarówno strona podmiotowa jak i przedmiotowa. (17 II 1971 r. — IV KR 213/70).

Kodeks postępowania karnego

Art. 2. Zarzut obrazy art. 2 k.p.k. nie może stanowić podstawy rewizji. (25 I 1971 r. — IV KR 247/70).

Art. 4. Zgodnie z przepisem art. 4 k.p.k. sędziowie orzekają na podstawie swego przekonania wysnutego z przeprowadzonych dowodów i opartego na ich swobodnej ocenie z uwzględnieniem wiedzy i doświadczenia życiowego. Wyrokowanie musi więc być oparte na dowodach a wszelkie wątpliwości wyłaniające się w tym przedmiocie należy tłumaczyć na korzyść oskarżonego, przy czym podkreślić należy, że wszelkie wysiłki władz umysłowych nie potrafią ich rozwiązać. (17 II 1971 r. — III KR 240/70).

Art. 8. Obowiązkiem sądu jest wyjaśnienie okoliczności umożliwiających poznanie osobowości oskarżonego oraz warunków życia, wśród których kształtowała się jego osobowość. Obowiązek ten wyraźnie wynika z art. 50 § 2 k.k. i art. 8 § 1 k.p.k. Należyte wypełnienie przez sąd tego obowiązku ma tym donioślejsze znaczenie, im większa jest waga popełnionego przestępstwa i surowszy przewidywany wymiar kary.

W wypadku, gdy sąd bierze pod uwagę możliwość wymierzenia kary o charakterze wyjątkowym, jaką jest kara śmierci, dokładne zebranie i wnikliwe rozważenie danych osobopoznawczych oskarżonego jest niezbędne dla znalezienia odpowiedzi na pytanie, jakie są rokowania co do resocjalizacji sprawcy. Brak podstaw do stwierdzenia w sposób jednoznaczny, że rokowania te są negatywne, przemawia przeciwko orzeczeniu kary śmierci. (10 III 1971 r. — III KR 7/71).

Art. 44. Pokrzywdzony, który w czasie i w sposób wskazany w art. 44 § 1 k.p.k. wyrazi wolę działania w charakterze strony, zyskuje prawa strony wtedy, gdy sąd pierwszej instancji dopuści go do udziału w postępowaniu sądowym. Decyzję o dopuszczeniu oskarżyciela posiłkowego do udziału w postępowaniu wydaje sąd w formie postanowienia, jednakże brak tego postanowienia nie stoi na przeszkodzie uznawaniu pokrzywdzonego za oskarżyciela posiłkowego, jeżeli sąd faktycznie dopuścił go do udziału w postępowaniu sądowym w tym charakterze. (14 I 1971 r. — VI KZP 66/70).

Art. 176. Obowiązek sądu przeprowadzenia dowodu z opinii instytutu naukowego lub naukowo-badawczego albo zakładu specjalistycznego lub powołanej do tego instytucji albo też biegłych zgodnie z art. 176 § 1 k.p.k. istnieje wtedy, gdy zachodzi potrzeba ustalenia mających istotny wpływ na rozstrzygnięcie sprawy okoliczności wymagających wiadomości specjalnych.

Ustalenie, czy oskarżony działał w stanie silnego wzruszenia, nie dotyczy okoliczności, wymagającej takich wiadomości, gdyż w danym wypadku chodzi o reakcję i stan psychiczny w chwili czynu jednostki, niedotkniętej niedorozwojem umysłowym, chorobą psychiczną lub innym zakłóceniem czynności psychicznych. Zatem ustalenie, czy oskarżony działał w stanie silnego wzruszenia może być dokonane przez sąd bez pomocy uciekania się do pomocy biegłego. (30 XII 1970 r. — IV KR 227/70).

Art. 350. 1) Prowadzenie w myśl art. 350 § 2 k.p.k., odroczonej rozprawy w dalszym ciągu nastąpić, gdy w postępowaniu przed jej odroczeniem dokonano czynności procesowych o takim w danej sprawie znaczeniu, że niepowtórzenie ich

na prowadzonej w dalszym ciągu rozprawie nie będzie mogło mieć wpływu na treść orzeczenia (art. 387 pkt 2 i 3 k.p.k.).

Jeżeli sąd korzysta z przepisu art. 350 § 2 k.p.k. prowadząc rozprawę odroczonej w dalszym ciągu, to dowody dotychczas przeprowadzone uznaje się za przeprowadzone na tej rozprawie i mogą one stanowić podstawę wyroku zgodnie z brzmieniem art. 357 k.p.k.

2) W nazwie wytoczenia przez prokuratora powództwa cywilnego na rzecz oznaczonej osoby, sąd zawiadamia ją o tym, doręczając jednocześnie odpis pozwu (art. 60 k.p.k. i art. 56 § 1 k.p.c.); osoba ta może wówczas wstąpić do sprawy w każdym jej stanie w charakterze powoda. (14 I 1971 r. — VI KZP 45/70).

Art. 364. Oskarżony tymczasowo aresztowany skazany nieprawomocnym wyrokiem na karę pozbawienia wolności, której okres upływa w toku postępowania rewizyjnego, podlega z uwagi na zasadę wyrażoną w art. 364 k.p.k. zwolnieniu z aresztu nie później niż w ostatnim dniu wymierzonej mu nieprawomocnie kary, mimo że wyrok został zaskarżony przez oskarżyciela na jego niekorzyść.

Przedłużenie tymczasowego aresztowania na podstawie art. 222 § 2 pkt. 2 k.p.k. jest dopuszczalne jedynie w toku śledztwa. (20 VIII 1970 r. — IV KZ 92/70).

Art. 370. Organ Państwowej Inspekcji Handlowej może w postępowaniu sądowym wykonywać jedynie te czynności oskarżyciela publicznego, które polegają na wnoszeniu i popieraniu oskarżenia, wobec czego organ ten nie jest uprawniony ani do wnoszenia rewizji i występowania przed sądem drugiej instancji ani też do złożenia — na podstawie art. 370 k.p.k. — wniosku o sporządzenie uzasadnienia wyroku na piśmie. (21 I 1971 r. — VI KZP 68/70).

Art. 436. W sprawie przekazanej sądowi społecznemu w trybie art. 436 § 2 k.p.k. zawarta przed tym sądem równocześnie z pojednaniem ugoda, określająca prawa i obowiązki stron, jest ugodą w rozumieniu art. 442 k.p.k. w zakresie roszczeń pozostających w związku z oskarżeniem. (7 s. 17 XII 1970 r. — VI KZP 63/70).

Art. 546. W orzeczeniu kończącym postępowanie sąd zawsze ma obowiązek określić, kto ponosi koszty postępowania (art. 546 k.p.k.), co nie jest równoznaczne z ustaleniem ich wysokości. Jeżeli ustalenie to nie nastąpiło w orzeczeniu kończącym postępowanie, to powinno nastąpić w odrębnym orzeczeniu podjętym na posiedzeniu w postaci postanowienia wydanego — jeżeli chodzi o sąd wojewódzki — w składzie 3 sędziów (art. 386 § 1 i 2 oraz art. 20 § 1 k.p.k.), o ile nie zachodzą wyjątki przewidziane w ustawie. (3 IV 1971 r. — IV KZ 51/71).

Kodeks karny wykonawczy

Art. 36. Na postanowienie sądu w przedmiocie zatarcia skazania zażalenie przysługuje tylko prokuratorowi. (10 XII 1970 r. — VI KZP 46/70).

Ustawy dodatkowe

Ustawa z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony PRL.

Art. 49. Osoba powołana do czynnej służby wojskowej staje się w myśl art. 49 ust. 1 ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony PRL. — żołnierzem z chwilą stawienia się do odbywania tej służby w oznaczonym miejscu. Natomiast zgłoszenie się osoby powołanej w jednostce wojskowej nie w celu odbywania czynnej służby wojskowej (lecz np. w celu przeprowadzenia rozmowy z dowódcą jednostki wojskowej) nie nadaje takiej osobie statutu żołnierza. (24 II 1971 N 6/71).

Ustawa z dnia 21 lipca 1969 r. o amnestii (Dz. U. Nr 21, poz. 151).

Art. 2 ust. 3. Konsekwencją umorzenia postępowania na zasadzie ustawy z dnia 21 lipca 1969 r. o amnestii jest orzeczenie przypadku przedmiotów: obligatoryjne co do narzędzi przestępstwa albo przedmiotów, których posiadanie jest zakazane lub wymaga zezwolenia, a fakultatywne co do innych przedmiotów przestępstwa. Podstawę takiego orzeczenia stanowią pozytywne przepisy prawa materialnego, a nie sama ustawa o amnestii.

Ze sformułowania przepisu art. 2 ust. 3 cyt. ustawy „w razie umorzenia postępowania” wynika, że orzeczenie przypadku przedmiotów może nastąpić albo równocześnie z umorzeniem (w szerszym zakresie) albo po umorzeniu postępowania przez organ stosujący amnestię. Jednak w tym drugim wypadku tylko w granicach określonych przepisem art. 368 k.p.k. (23 I 1971 r. — I KR 210/70).

Art. 2. Darowanie na podstawie przepisów ustawy o amnestii kary pozbawienia wolności wchodzącej w skład kary łącznej nie stoi na przeszkodzie przyjęciu, że ponowne przestępstwo popełnione zostało w warunkach powrotu do przestępstwa w rozumieniu art. 60 k.k. o ile kara ta do dnia wejścia w życie ustawy o amnestii została odbyta co najmniej w rozmiarze 6 miesięcy albo roku, a zachodzą pozostałe warunki z art. 60 § 1 względnie § 2 k.k. (7 s. 31 III 1971 r. — VI KZP 97/70).

*Opracował
Stefan Kalinowski*

ORZECZNICTWO SĄDU NAJWYŻSZEGO W SPRAWACH ZE STOSUNKU PRACY I O ZAOPATRZENIE EMERYTALNE

Ustawa z dnia 23 I 1968 r. o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. Nr 3, poz. 6)

Art. 12: 1) Do uznania inwalidztwa III grupy konieczne jest (poza przypadkami określonymi w § 22 ust. 3, § 28 i § 36 ust. 1 rozporządzenia z dnia 12 VIII 1968 r. — Dz. U. Nr 32, poz. 221) spełnienie w zasadzie dwóch przesłanek: biologicznej i ekonomicznej.

2) Przepisy nie przewidują odmiennych kryteriów inwalidztwa III grupy dla osób, które stały się inwalidami z powodu schorzeń samoistnych i dla osób, które stały się inwalidami z powodu wypadku lub choroby zawodowej; wyjątek ustanowiono dla żołnierzy zawodowych.

3) Kwalifikowane obniżenie zarobków jest w zasadzie konieczną przesłanką dla uznania inwalidztwa, chociaż od tej zasady istnieją wyjątki.

4) Nietrafny jest pogląd, który neguje przesłankę ekonomiczną w oparciu o art. 5 ustawy wypadkowej. Zasada dotycząca konieczności obniżenia zarobku o ponad 1/3 może nie być stosowana z przyczyn natury ekonomicznej.

a) Przepisy § 25 ust. 2 i § 26 ust. 3 rozporządzenia wskazują, iż w razie podjęcia przez pracownika w związku z uszkodzeniem zdrowia — pracy niżej kwalifikowanej, z czym łączy się znaczne obniżenie zarobków, pracownik taki może być uznany za inwalidę III grupy. Jeżeli inwalida przeszedł przed szeregiem lat do pracy znacznie niżej kwalifikowanej, to należy porównywać jego obecne zarobki z zarobkami jakie osiągają aktualnie osoby zdrowe o podobnych do zainteresowanego kwalifikacjach i zatrudnione na podobnych stanowiskach pracy, jakie on zajmował przed uznaniem go za inwalidę III grupy,

b) Jeżeli komisje lekarskie (biegły sądowi) stwierdzą, że ubiegający się o rentę zatrudniony jest przy pracy dla niego — z powodu istniejącego uszkodzenia zdrowia — bezwzględnie przeciwwskazanej, wysokość zarobków nie może sama przez się stanowić przeszkody do uznania tego pracownika za inwalidę III grupy. Nie wystarczy tu jednak domniemanie, lecz konieczne jest stanowcze stwierdzenie przez komisje lekarskie lub biegłych sądowych, iż wykonywana praca stanowi realne zagrożenie istotnego pogorszenia istniejącego uszkodzenia zdrowia i że bezwzględnie konieczne jest zaprzestanie jej i przeniesienie pracownika do innej pracy. Sam fakt konieczności zmiany określonego stanowiska pracy, przy istnieniu możliwości wykonywania pracy z zarobkiem nie obniżonym o 1/3 na innych stanowiskach w danym zawodzie, jak również konieczność zmiany zakładu pracy przy możliwości wykonywania swego zawodu w innych zakładach pracy, nie uzasadnia jeszcze uznania pracownika za inwalidę (wyrok z dnia 17 III 1971 r. III. UR IV. 16/70).

Art. 80 ust. 4. Art. 80 ust. 4 ustawy, uzależnia prawo organu rentowego do żądania zwrotu nadpłaty od wykazania zainteresowanemu zlej woli w korzystaniu przez niego z nieprawnie pobranych kwot.

Rencista nie będzie obowiązany do zwrotu pobranych kwot, jeżeli np. zakład pracy bez jego wiedzy wykazał organowi rentowemu dłuższy, niż był w istocie, okres pracy, a rencista nie miał świadomości, iż pobiera świadczenie nieprawnie (wyrok z dnia 6 X 1970 r., nr III URN 6/70).

Ustawa z dnia 23 I 1968 r. o świadczeniach pieniężnych przysługujących w razie wypadków przy pracy (Dz. U. Nr 3, poz. 8)

Art. 1. Osobom, które uległy wypadkowi przy pracy, wykonywanej w okresie odbywania kary pozbawienia lub ograniczenia wolności, przysługują świadczenia inwalidzkie w wysokości określonej w art. 18 ust. 1 ustawy o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin. — Nie przysługują natomiast świadczenia rentowe określone ustawą z dnia 23 I 1968 r. o świadczeniach pieniężnych przysługujących w razie wypadku przy pracy (wyrok z dnia 2 VI 1970 r. I PR 173/70).

Art. 22: a) Ustanowione w art. 22 ustawy wypadkowej wyłączenie odpowiedzialności w zakresie przekraczającym świadczenia przewidziane w tej ustawie dotyczy tylko uspołecznionego zakładu, który zatrudnił pracownika w czasie wypadku przy pracy; poszkodowany może więc na podstawie prawa cywilnego dochodzić odszkodowania od innej jednostki gospodarki uspołecznionej. Pracownik jednostki organizacyjnej Skarbu Państwa może dochodzić odszkodowania od Skarbu Państwa, jeżeli szkoda pozostaje także w związku z działalnością jednostki organizacyjnej Skarbu Państwa innej niż ta, która zatrudniała poszkodowanego w czasie wypadku przy pracy (uchwała z dnia 24 III 1971 r. III PZP 27/70).

b) W razie śmierci pracownika uspołecznionego zakładu pracy na skutek wypadku przy pracy, zawinonego przez innego pracownika, sprawca wypadku ponosi względem rodziny zmarłego odpowiedzialność za szkodę nie pokrytą świadczeniami, przewidzianymi w ustawie wypadkowej, natomiast nie ponosi on odpowiedzialności, jeżeli jego postępowanie jest usprawiedliwione okolicznościami objętymi ryzykiem związanym z działalnością tego zakładu (uchwała z dnia 5 IV 1971 r. III PZP 3/71).

Ustawa z dnia 27 IV 1956 r. o prawach i obowiązkach nauczycieli (Dz. U. Nr 12, poz. 63 z późn. zm.).

Art. 16 i 38 pkt 4: 1) Orzeczenie organu społecznej służby zdrowia wydane w trybie zarządzenia Ministra Zdrowia z dnia 23 III 1957 r. w sprawie orzekania o potrzebie powstrzymania się od pracy nauczycieli (M. P. nr 28, poz. 194) i stwier-

dzające, że stan zdrowia nauczyciela wymaga powstrzymania się od pracy celem przeprowadzenia zaleconego leczenia, jest wiążące dla organu administracji szkolnej. Przepis art. 16 dotyczący obowiązku udzielenia nauczycielowi płatnego urlopu dla poratowania zdrowia na okres nie przekraczający roku, ma charakter bezwzględnie obowiązujący i naruszenie tego przepisu rodzi obowiązek wynagrodzenia szkody z tytułu utraconego wynagrodzenia należnego w okresie tego urlopu.

2) Przysługujące władzy szkolnej z mocy art. 38 pkt 4 ustawy prawo skierowania nauczyciela do badań przez komisję do spraw inwalidztwa i zatrudnienia w celu określenia jego przydatności do zawodu nauczycielskiego nie obejmuje nauczycieli w okresie wykorzystywania przez nich udzielonego im w myśl art. 16 ustawy urlopu dla poratowania zdrowia, albowiem ochrona uprawnień nauczyciela korzystającego z płatnego urlopu dla poratowania zdrowia — w zakresie trwałości stosunku pracy — jest dalej idąca niż nauczyciela, który w okresie nie przekraczającym roku jest niezdolny do pracy z powodu choroby i z którym z mocy art. 17 ustawy władza szkolna może rozwiązać stosunek służbowy.

3) Orzeczenie komisji lekarskiej o trwałej niezdolności nauczyciela do pracy jest dla władzy szkolnej wiążące i uzasadnia rozwiązanie z nim stosunku służbowego.

4) Rozwiązanie z pracownikiem umowy o pracę nie stanowi orzeczenia o charakterze administracyjnym, którego wydanie może uzasadnić odpowiedzialność Skarbu Państwa w myśl art. 418 k.c., lecz wynika z wiążącego strony stosunku zobowiązaniowego (wyrok z dnia 6 II 1970 r. Nr II PR 356/69).

Opracował
Tadeusz Wasylecki

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH

Ustawa z dnia 23 I 1968 r. o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. Nr 3, poz. 6).

Art. 12: a) Ustalenie daty lub okresu powstania inwalidztwa na okres wsteczny następuje stosownie do § 24 rozporządzenia Przewodniczącego Komitetu Pracy i Płac z 12 VIII 1968 r. w sprawie [...] zasad orzekania o inwalidztwie •[...] (Dz. U. Nr 32, poz. 221) na podstawie dokumentacji, pochodzącej z okresu, na który ma być ustalona ta data lub okres. Przepis § 24 rozporządzenia ma na uwadze tylko takie dowody lekarskie, które podają nie tylko rozpoznanie schorzeń (diagnoz), ale zawierają opisy objawów tych schorzeń, pozwalające na stwierdzenie trafności diagnoz i na ustalenie stopnia nasilenia objawów chorobowych. Do dowodów takich należą, zwłaszcza w sytuacjach, gdy chodzi o ustalenie daty (czasu) powstania inwalidztwa sprzed kilkunastu lat przed zgłoszeniem wniosku o rentę, przede wszystkim karty (historia) choroby, wyniki zdjęć, analiz, zaświadczenia lekarskie wydane w okresie, w którym inwalidztwo — według twierdzeń osoby zainteresowanej — miało powstać.

Tylko takie dowody pozwalają na niewątpliwe, bądź z przeważającym prawdopodobieństwem ustalenie daty lub czasu powstania inwalidztwa (wyrok z dnia 19 II 1971 r. III TR 1525/70).

b) Przy stosowaniu przepisu § 27 rozporządzenia w sprawie... zasad orzekania o inwalidztwie (Dz. U. z 1968 r. Nr 32, poz. 24) nie można porównywać aktualnych zarobków rencisty z podstawą wymiaru jego renty ustalonej od zarobków z lat znacznie wcześniejszych, albowiem ze względu na późniejsze podwyżki za-

robków, zarobki z wcześniejszych lat nie są realnie porównywalne i porównywanie dawnych zarobków z obecnymi zarobkami rencisty nie daje prawidłowego obrazu stopnia utraty zdolności do zarobkowania, a nadto nie spełnia wymogu § 20 tego rozporządzenia. Dla spełnienia tego wymogu należy zatem porównywać aktualne zarobki rencisty z zarobkami innego pracownika o takim samym mniej więcej stażu i kwalifikacjach w danym zakładzie pracy, jakie miał rencista przed uzyskaniem renty, (wyrok z dnia 5 II 1971 r. III TR 1599/70).

c) Jeżeli pracownik, który wykonywał zatrudnienie, do którego nabył odpowiednie kwalifikacje, został z powodu niezdolności do pracy przeniesiony na stanowisko pracy wymagające znacznie niższych kwalifikacji (palacza, portiera) i podstawa wymiaru renty została ustalona od zarobków osiąganych na tych nowych stanowiskach pracy, a więc od zarobków znacznie niższych, to dla prawidłowej oceny inwalidztwa w świetle § 27 rozporządzenia z dnia 12 VIII 1968 r. (Dz. U. Nr 32, poz. 221) nie można porównywać dalszych zarobków osiąganych na tych nowych stanowiskach pracy z podstawą wymiaru renty, lecz należy porównywać je z aktualnymi zarobkami innego pracownika o takim samym stażu i kwalifikacjach zawodowych zatrudnionego na takim samym stanowisku pracy na jakim rencista był zatrudniony przed przeniesieniem na stanowisko pracy o niższych kwalifikacjach. Takie porównywanie będzie odpowiadało zasadzie ustalonej w § 20 rozporządzenia, w myśl którego niezdolność do zarobkowania ma się oceniać w warunkach przewidzianych dla pracowników, którzy nie są inwalidami. Będzie to też odpowiadało wymogom przepisu § 22 ust. 1 pkt 5 rozporządzenia, w myśl którego należy brać pod uwagę zawód i posiadane kwalifikacje oraz wysokość osiąganego zarobku (wyrok z dnia 14 IV 1971 r. III TR 14/71).

d) Dla prawidłowej oceny, czy ograniczenie zdolności jest istotne tzn. czy powoduje ono obniżenie zarobków o 1/3 podstawy wymiaru renty, muszą być brane pod uwagę zarobki przeciętne z jakiegoś dłuższego okresu. Ponieważ podstawa wymiaru renty ustalana jest na podstawie zarobków z okresu 12 miesięcy, przeto przy kontrolnych badaniach lekarskich należy brać pod uwagę przeciętną zarobków z ostatnich 12 miesięcy przed badaniem lekarskim (wyrok z dnia 10 VII 1970 r. III TR 759/70).

e) Pracownik może być zaliczony do III grupy inwalidów mimo braku kwalifikowanego obniżenia zarobków, gdy ze względu na duże stosunkowo nasilenie schorzeń i upośledzeń funkcji organizmu oraz warunki pracy — dalsze zatrudnienie jest stanowczo przeciw wskazane ze względu na możliwość powstania u pracownika w najbliższym czasie inwalidztwa II grupy lub ze względu na konieczność przeniesienia w tym czasie zatrudnienia w warunkach szczególnych, specjalnych lub chronionych. Zachodzą bowiem czasem takie sytuacje życiowe, że pracownik jest zmuszony tymi sytuacjami do kontynuowania zatrudnienia nawet za cenę dalszego pogarszania stanu swego zdrowia oraz pogłębienia inwalidztwa i wykonuje to zatrudnienie z nadmiernym wysiłkiem; możliwość zaś dalszego wykonywania zatrudnienia przy wykorzystaniu pozostałej zdolności do pracy i posiadanych kwalifikacji (§ 22 ust. 1 pkt 7 rozp.) jest bardzo ograniczona. Odebranie zaś takiemu renciście statusu inwalidy III grupy z tego tylko powodu, że nie obniżył on swych zarobków w stopniu wskazanym w § 27 rozp. i w związku z tym wstrzymanie mu wypłaty renty nie byłoby społecznie uzasadnione i przez ustawodawcę niewątpliwie niezamierzone. Rencista bowiem, chcąc osiągać zarobki na odpowiednim poziomie musiałby wzmóc i tak już nadmierny wysiłek w pracy, co prowadziłoby do dalszego pogłębienia inwalidztwa.

Zauważyć należy, że sytuacje o których wyżej mowa, mogą zachodzić w zasadzie u inwalidów na pograniczu III i II grupy. Przy ocenie takich stanów należy mieć na uwadze, że możliwość takiego pogorszenia inwalidztwa w przyszłości nie może być oceniana z hipotecznej punktu widzenia, lecz musi być uprawdopo-

dobnione konkretnymi przejawami pogłębienia się inwalidztwa biologicznego (wyrok z dnia 5 II 1971 r. III TR 1599/70).

f) Ocena inwalidztwa osób, które podejmują zatrudnienie w stanie inwalidztwa z powodu innych schorzeń lub kalectw niż określone w § 28 rozporządzenia z 12 VIII 1968 r. (Dz. U. Nr 32, poz. 221), następuje na takich samych zasadach jak u inwalidów z powodu schorzeń i kalectw określonych w § 28 rozporządzenia. Do osoby, która stała się inwalidą III grupy przed podjęciem zatrudnienia z powodu schorzeń lub kalectw określonych w § 28 w/w rozporządzenia nie stosuje się po podjęciu zatrudnienia kryteriów z § 27 rozporządzenia i taką osobę uważa się nadal za inwalidę III grupy bez względu na wysokość zarobków osiąganych w zatrudnieniu, czyli ocena inwalidztwa następuje według stanu przed podjęciem zatrudnienia. Osoba taka nie nabywa z powodu tych schorzeń lub kalectw prawa do renty inwalidzkiej, albowiem nie spełnia warunków określonych w art. 23 ustawy o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym (nie stała się inwalidą w czasie zatrudnienia).

Jeżeli zatrudnienie podejmuje osoba, która stała się inwalidą III grupy przed podjęciem zatrudnienia, lecz z powodu innych schorzeń lub kalectw niż określone w § 28 rozporządzenia, ocena inwalidztwa takiej osoby musi być również dokonana wg stanu przed podjęciem zatrudnienia, a to zgodnie z wymogami określonymi w § 22 ust. 1 pkt 3 i 7 oraz § 22 ust. 2 rozporządzenia, tj. w warunkach szczególnych lub chronionych albo dostosowanych do jej kalectw i schorzeń.

Nie ulega żadnej wątpliwości i nie byłoby to zresztą logiczne, aby osobę, która w stanie inwalidztwa (nie raz długotrwałego) podejmuje zatrudnienia, uznawać przy stosowaniu kryteriów z § 27 rozporządzenia za zdolną do zarobkowania i pozbawiać jej statusu inwalidy III grupy.

Logiczne zatem jest, aby taką osobę traktować nadal za inwalidę III grupy w czasie zatrudnienia bez stosowania § 27 rozporządzenia. Sam bowiem fakt podjęcia zatrudnienia przez osobę będącą poprzednio inwalidą z biologicznego punktu widzenia, nie może prowadzić do uznania, że osoba ta przestała być inwalidą. Takie stanowisko znajduje uzasadnienie również w § 20 i 22 ust. 1 pkt 3, 7 i 8 oraz § 22 ust. 3 rozporządzenia.

Obie grupy inwalidów nabadą prawo do renty inwalidzkiej, jeżeli nastąpi pogorszenie stanu zdrowia uzasadniające samo jako takie zaliczenie do III grupy inwalidów lub powodujące łącznie z poprzednimi schorzeniami (kalectwami) inwalidztwo II grupy.

W takich przypadkach dla oceny, czy pogorszenie stanu zdrowia uzasadniać będzie w przyszłości samo jako takie zaliczenie do III grupy inwalidów, konieczne będzie uwzględnienie zasady określonej w § 27 rozporządzenia (wyrok z dnia 8 III 1971 r. III TR-1878/70).

g) Nietrafny jest pogląd, że zakazem przeprowadzania kontrolnych badań lekarskich, przewidzianym w § 36 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Przewodniczącego Komitetu Pracy i Płac z 12 VIII 1968 r. w sprawie [...] zasad orzekania o inwalidztwie [...] (Dz. U. Nr 32, poz. 221) nie są objęci renciści, u których inwalidztwo powstało na skutek urazu. Przepis ten bowiem rozszerzył grono osób wyłączonych z kontrolnych badań lekarskich wszystkich inwalidów, których inwalidztwo II lub III grupy trwa dłużej niż 15 lat i to bez względu na przyczynę ich inwalidztwa (wyrok z dnia 18 XII 1970 r. III TR-1413/70).

Art. 17: a) Wyплаты pieniężne i świadczenia w naturze otrzymywane od społecznego zakładu pracy na podstawie umowy mającej cechy umowy o pracę wchodzi w światło przepisów §§ 2 i 3 rozporządzenia Przewodniczącego Komitetu Pracy i Płac z dnia 12 VIII 1968 r. w sprawie obliczenia podstawy wymiaru emerytury lub renty (Dz. U. Nr 35, poz. 246) i § 6 uchwały nr 8 Rady Ministrów z dnia

12 I 1965 w sprawie składników funduszu płac (M. P. Nr 2, poz. 5) do podstawy wymiaru emerytury lub renty niezależnie od tego, jak zakład pracy kwalifikował charakter tej umowy i do jakiego funduszu je zaliczał (wyrok z dnia 11 III 1970 r. II TR 1782/69).

b) Wartość bezpłatnego żywienia udzielanego przez uspołeczniony zakład pracy zalicza się stosownie do przepisów §§ 2, 3 i 4 rozporządzenia z dnia 19 VIII 1968 r. w sprawie obliczania podstawy wymiaru emerytury lub renty (Dz. U. Nr 35, poz. 246) oraz §§ 6 pkt 27 i § 11 pkt 12 uchwały Rady Ministrów Nr 8 z 12 I 1965 r. Mon. Pol. Nr 2, poz. 5 i z 1967 r. Nr 57, poz. 277) do podstawy wymiaru emerytury lub renty tylko wówczas, gdy stanowi ono deputat (wyrok z dnia 1 VII 1970 r. II TR 520/70).

c) Podstawa wymiaru emerytury, obliczona stosownie do § 13 rozporządzenia z dnia 19 VIII 1968 r. w sprawie obliczania podstawy wymiaru emerytury lub renty (Dz. U. Nr 35, poz. 246) od zarobków osiągniętych w okresie ostatnich 12 miesięcy przed zgłoszeniem wniosku o przyznanie tego świadczenia, nie może być zmieniona na podstawie obliczoną od zarobków uzyskiwanych po przyznaniu tej emerytury, mimo że prawo do niej było zawieszona z powodu zarobkowania. Osoba ubiegająca się o wymiar świadczenia od zarobków z okresu po przyznaniu tego świadczenia winna najpóźniej do dnia wydania decyzji przez organ rentowy wskazać okres, z którego ma być obliczona podstawa wymiaru świadczenia (wyrok z dnia 17 II 1970 r. III TR-1528/69).

d) Rencista zatrudniony w charakterze dozorca w niepełnym wymiarze godzin w P.P. „Tory Wyścigów Konnych”, który w dniach wyścigów wykonywał czynności biletera, ma prawo żądać doliczenia do podstawy wymiaru przyznanej mu emerytury zarobków uzyskanych z tytułu wykonywania tych czynności także wtedy, gdy zarobki te wypłacane były z bezosobowego funduszu płac (wyrok z dnia 11 III 1970 r. II TR 1473/69).

e) Pełna realizacja założeń §§ 7 i 19 rozporządzenia w sprawie obliczania podstawy wymiaru emerytury i renty [...] oraz składek na ubezpieczenia społeczne nastąpiła 1 VII 1970 r. w dniu wejścia w życie rozporządzenia z dnia 4 VI 1970 r. w sprawie wysokości składek na ubezpieczenia społeczne za pracowników zatrudnionych w gospodarstwach domowych i obsłudze prywatnych domów mieszkalnych (Dz. U. Nr 14, poz. 124) (wyrok z dnia 23 IX 1970 r. III TR 929/70).

Art. 23. Dla studentów szkół wyższych, którzy uprzednio byli zatrudnieni, okres zachowujący uprawnienia do renty inwalidzkiej przewidziany w art. 23 ust. 1 pkt 3 ustawy O p.z.e. został w § 2 ust. 1 rozporządzenia Przewodniczącego Komitetu Pracy i Płac z dnia 20 XI 1968 r. w sprawie ustalania okresu, w którym powstanie inwalidztwa uprawnia do renty inwalidzkiej (Dz. U. Nr 44, poz. 321) przedłużony do końca nauki w szkołach wyższych (wyrok z dnia 26 III 1971 r. III TR 411/71).

Art. 31 i 32. Pasierb jest członkiem rodziny pracownika (rencisty) bez względu na to, czy pochodzi z małżeńskiego, czy pozamałżeńskiego związku drugiego małżonka.

Prawo do renty rodzinnej po ojczymie przysługuje mu tylko wówczas, jeśli ojczym go utrzymywał i wychowywał (art. 1 pkt 2 ustawy).

Nie można przyjąć, że pasierb był utrzymywany i wychowywany przez ojczyma, jeśli z nim nie mieszkał (wyrok z dnia 27 XI 1970 r. III TR 1134/70).

Art. 32 ust 2 pkt 3. Niemożność zapewnienia dziecku utrzymania przez rodziców zachodzi wówczas, gdy ze względu na szczególne warunki materialne osobiste i rodzinne, a więc z przyczyn niezależnych od rodziców, rodzice ci nie mogą zapewnić dziecku utrzymania, a sytuacja rodzinna dziecka uzasadnia wychowywanie i utrzymanie tego dziecka przez osobę faktycznie to dziecko wychowującą i utrzy-

mującą. Przy ocenie tego wymogu należy uwzględnić całokształt okoliczności danego przypadku i kierować się interesem społecznym i dobrem dziecka. Musi jednak istnieć pewność, że przyjęcie dziecka na utrzymaniu przez inną osobę nie jest pozorne (fikcyjne) ani przejściowe, lecz ma cechy trwałości i jest uzasadnione szczególnymi warunkami materialnymi, osobistymi i rodzinnymi, w których nie jest wymagane formalne powierzenie opieki innej osobie (wyrok z dnia 16 I 1971 r. III TR 1303/70).

Art. 38. Wdowie po emerycie, którego renta starcza od 1 stycznia 1968 r. zamieniona została na emeryturę, przysługuje renta rodzinna w wysokości określonej w art. 38 ustawy o p.z.e. przy uwzględnieniu wzrostu za każdy pełny rok przepracowany przez męża w Polsce Ludowej ponad 5 lat (wyrok z dnia 17 VIII 1970 r. I TR 1050/70).

Art. 65 ust. 1. Przez proporcjonalną część kwoty 9000 zł., o której mówi § 4 ust. 3 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 9 I 1969 r. (Dz. U. poz. 16) należy rozumieć wielokrotność kwoty 750 zł., którą zainteresowany mógł być osiągać miesięcznie w okresie powstania prawa do emerytury lub renty do końca roku kalendarzowego, bez ujmy dla swoich uprawnień (wyrok z dnia 10 XI 1970 r. Nr III TR 1136/70).

Art. 65 ust. 1i3. Przesłanką przepisów regulujących kwestie zawieszania prawa do emerytury lub renty są dochody osiągane z tytułu zatrudnienia lub innego źródła. O zawieszeniu prawa do tych świadczeń z tytułu posiadania dochodów z gospodarstwa rolnego decyduje tytuł prawny władania gospodarstwem rolnym (własność, posiadanie, użytkowanie itp.) oraz wysokość rocznego przychodu szacunkowego tego gospodarstwa.

Ponieważ świadczenia rentowe mają charakter publiczno-prawny a nie cywilno-prawny, przeto za właściciela gospodarstwa rolnego należy uważać nie tylko właściciela w rozumieniu prawa cywilnego, lecz i administracyjnego. Dekret z dnia 2 II 1955 r. o ewidencji gruntów i budynków (Dz. U. Nr 6, poz. 32) wprowadził bowiem jednolitą ewidencję gruntów i budynków i dla każdej jednostki ewidencyjnej został założony operat ewidencyjny, składający się z map, rejestrów oraz dokumentów uzasadniających wpisy i zmiany do rejestrów, a operat ewidencyjny stanowi dokument publiczny, a dane o gruntach służą też do dokonywania wpisów w księgach wieczystych (art. 1 ust. 2, art. 4 i 8 ust. 1 dekretu).

W rozumieniu przepisów tego dekretu i przepisów wykonawczych osoba, która dokonała faktycznego działu gruntu (a więc nawet nie w formie aktu notarialnego) i fakt działu był na podstawie odpowiedniej uchwały i decyzji prezydium rady narodowej uwzględniony w ewidencji tego prezydium, nie była uważana za właściciela wydzielonej części i nie władała tą częścią jak właściciel. Wydzielenie takie gruntów było uważane przez strony i przez prezydium za przelanie prawa własności i pociągało skutki w tak ważnych dziedzinach gospodarki, jak planowanie gospodarcze, wymiar podatków i świadczeń, skupu, obowiązkowych dostaw i w innych dziedzinach gospodarki narodowej.

W świetle tych przepisów prawa administracyjnego nie ma żadnej podstawy do wysuwania wniosków, że dane zawarte w ewidencji prezydiów rad narodowych w zakresie własności gruntu, nie mają zastosowania w innych dziedzinach administracji, a w szczególności w zakresie administracji rent (wyrok z dnia 24 III 1971 r. III TR-1708/70).

Art. 68. Z ust. 2 art. 68 ustawy i z porównania tego przepisu z art. 75 tej ustawy wynika, że instytucja rzeczy osądzonej (art. 325 prawa o sądach ubezpieczeń

społecznych) nie została wzruszona i że sądy ubezpieczeń społecznych są właściwe do ponownego rozpatrywania spraw zakończonych prawomocnymi wyrokami z zastrzeżeniem, że bez udziału sądu organ rentowy może tylko przyznać lub podwyższyć świadczenie, natomiast w innych przypadkach właściwy do wznowienia postępowania jest sąd, który wydał prawomocny wyrok (wyrok z dnia 18 VIII 1970 r. I TR 1184/70).

Ustawa z dnia 23 I 1968 r. o świadczeniach pieniężnych przysługujących w razie wypadków przy pracy (Dz. U. Nr 3, poz. 8).

Art. 1 ust. 3. Ustalenie nietrzeźwości pracownika w chwili zajścia wypadku przy pracy na skutek użycia alkoholu jako przyczyny wyłączającej prawo do świadczeń w myśl art. 1 ust. 3 ustawy i § 17 ust. 2-4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 18 VI 1968 r. w sprawie zasad i trybu ustalania okoliczności i przyczyn wypadków przy pracy (Dz. U. Nr 22, poz. 143), dokonane przez zakład społecznej służby zdrowia lub inną jednostkę uprawnioną do ustalenia zawartości alkoholu we krwi względnie przez lekarza w toku udzielenia poszkodowanemu pomocy nie mogą być zwalczane zeznaniami świadków (wyrok z dnia 3 XII 1970 r. II TO 1311/70).

Art. 11. Zaliczenie pracownika z tytułu wypadku przy pracy do III grupy inwalidów nie daje podstawy do przyjęcia, iż pracownik ma co najmniej 45% trwałego uszczerbku na zdrowiu (§ 6 ust. 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 18 VI 1968 r. w sprawie jednorazowych odszkodowań (Dz. U. Nr 22, poz. 144) i przepisy zarządzenia Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 29 X 1968 r. w sprawie zasad ustalania trwałego uszczerbku na zdrowiu (Mon. Pol. Nr 49, poz. 343) (wyrok z dnia 20 XI 1970 r. Nr III TO 26/70).

Art. 16: a) W sprawach o świadczenia z art. 10-13 ustawy rozstrzygnięcie sporów o właściwość między sądami ubezpieczeń społecznych a jednostkami nadrzędnymi nad uspołecznionymi zakładami pracy należy w myśl art. 16 ustawy i art. 41 ustawy z dnia 28 VII 1939 r. prawo o sądach ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 1961 r. Nr 41, poz. 215) do Trybunału Ubezpieczeń Społecznych (postanowienie z dnia 3 XII 1970 r. II TO 1274/70).

b) Orzeczenie komisji lekarskiej do spraw inwalidztwa i zatrudnienia (KIZ), zaliczające pracownika na podstawie przepisu § 32 rozporządzenia Przewodniczącego Komitetu Pracy i Płac z 12 VIII 1968 r. w sprawie... zasad orzekania o inwalidztwie (Dz. U. Nr 32, poz. 221) do II lub I grupy inwalidów, nie jest orzeczeniem ostatecznym w rozumieniu ustępu 2 § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 18 VI 1968 r. w sprawie jednorazowych odszkodowań i innych świadczeń przysługujących w razie wypadku przy pracy (Dz. U. Nr 22, poz. 144) (wyrok z dnia 3 XII 1970 r. II TO 1728/70).

c) Z przepisów § 6 ust. 1, § 16 ust. 2 i § 23 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 18 VI 1968 r. w sprawie zasad i trybu ustalania okoliczności i przyczyn wypadków przy pracy [...] (Dz. U. Nr 22, poz. 143) wynika, że zakładowe komisje powypadkowe i odwoławcze komisje powypadkowe właściwe są jedynie do ustalania okoliczności i przyczyn wypadków oraz stwierdzenia, czy badany wypadek jest wypadkiem przy pracy, a podstawą do podjęcia przez zakład pracy lub wydania przez organ rentowy decyzji w sprawie świadczeń przewidzianych w ustawie wypadkowej stanowią jedynie ustalenia w powyższym zakresie.

Z przepisów tych nie wynika, aby ustalenia w powyższym zakresie wiązały organy odwoławcze (wyrok z dnia 24 III 1971 r. III TR 1709/70).

Ustawa z dnia 29 III 1965 r. o ubezpieczeniu społecznym rzemieślników (Dz. U. Nr 13, poz. 90).

Art. 2 ust. 1 i art. 8 ust. 1. Wykonanie rzemiosła nie jest równoznaczne z codziennym wykonywaniem pracy rzemieślniczej. Sam fakt wykonywania rzemiosła, a więc możliwość świadczenia usług, będących przedmiotem prowadzonego rzemiosła, decyduje o charakterze prawnym rzemieślnika w rozumieniu art. 2 ust. 1, zaś art. 8 pkt 1 o zaliczalności do okresów ubezpieczenia czasu nauki rzemiosła i jego wykonywaniu przed dniem wejścia w życie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rzemieślników (wyrok z dnia 11 V 1970 r. IV TR 351/70).

Art. 7, 17 i 40. Rzemieślnikowi, który z powodu choroby zwolniony został przez pewien okres z opłacania składek na ubezpieczenia społeczne, wskutek czego nie miał wymaganego w art. 40 okresu, ubezpieczenia, może być przyznane świadczenie rentowe dopiero od dnia uiszczenia brakujących składek (wyrok z dnia 25 V 1970 r. II TR 577/70).

Art. 8. Okresy samoistnego wykonywania rzemiosła przed 1 7 1965 r., mogą być stosownie do art. 8 ww. ustawy zaliczone do wymaganych okresów ubezpieczenia tylko wtedy, gdy rzemieślnik spełnia warunek określony w art. 2 ust. 1 ustawy, tzn. gdy wykonywał samoistnie rzemiosło na podstawie wymaganego uprawnienia przemysłowego (zezwolenie, karta rzemieślnicza). Uprawnienie przemysłowe nie jest wymagane jedynie od osób określonych w art. 46 ustawy i w wydanym na jego podstawie rozporządzeniu Rady Ministrów z 2 VIII 1969 r. (Dz. U. Nr 23, poz. 166) (wyrok z dnia 8 I 1971 r. III TR 1442/70).

Art. 16, 17 i 40. Prawomocne orzeczenie właściwego organu Oddziału ZUS o nieobjęciu rzemieślnika obowiązkiem ubezpieczenia społecznego jest dla sądów ubezpieczeń społecznych wiążące przy ocenie jego uprawnień do świadczeń z ustawy o ubezpieczeniu społecznym rzemieślników, uzależnionych od wykazania wymaganych okresów ubezpieczenia (wyrok z dnia 25 VIII 1970 r. IV TR 740/70).

*Opracował
Tadeusz Wasylecki*

ORZECZNICTWO GŁÓWNEJ KOMISJI ARBITRAŻOWEJ

Kodeks cywilny (Dz. U. 1964, nr 16, poz. 93)

Art. 5. Za sprzeczne ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem prawa należy uznać obciążenie przez wierzyciela karą umowną dłużnika, który nie wykonuje swego zobowiązania, jeżeli jego wykonanie byłoby sprzeczne z wymaganiami gospodarności, gdy ponadto dłużnik odpowiednio wcześniej uprzedził swego kontrahenta, że zobowiązanie nie zostanie wykonane, zapobiegając w ten sposób szkodzie, która mogłaby powstać w związku z niewykonaniem umowy.

Z motywów uzasadnienia; ... Odszkodowanie umowne spełnia swoje społeczno-gospodarcze przeznaczenie wówczas, gdy skierowane jest przeciwko zobowiązanemu do świadczenia gospodarczo uzasadnionego, który zobowiązania swego nie wykonuje lub wykonuje je nienależycie, natomiast sprzeczne z tymi zasadami jest obciążenie odszkodowaniem umownym jednostki, która nie wykonuje swego zobowiązania umownego kierując się względami gospodarności, jeżeli ponadto jednostka ta odpowiednio wcześniej uprzedziła swego kontrahenta, że zobowiązanie umowne nie zostanie wykonane, zapobiegając w ten sposób szkodzie, która mogła-

by powstać u kontrahenta w związku z niewykonaniem umowy. Jednostka gospodarki uspołecznionej powinna przekładać obowiązek szczególnej dbałości o ekonomiczne gospodarowanie powierzonym jej mieniem społecznym, nad obowiązkiem wykonania swych zobowiązań wynikających z zawartych umów.

Nie można zatem dopuścić, aby niewykonanie zobowiązania umownego uzasadnione względami gospodarności, skutkowało obciążeniem odszkodowaniem umownym zobowiązanego do świadczenia. ... (11 V 1970 r. BO-1279/70).

Art. 60. Dla skuteczności oświadczenia woli w zakresie praw i obowiązków majątkowych przedsiębiorstwa państwowego składanego przez dwóch upoważnionych przedstawicieli nie jest konieczne, aby oświadczenie to zostało złożone jednocześnie.

Oświadczenie woli dwu osób upoważnionych do działania w imieniu przedsiębiorstwa państwowego może być wyrażone w formie dorozumianej. (27 IV 1970 r. BO-868/70).

Art. 117 i 118. Roszczenie o zapłatę kwoty potrąconej tytułem kar umownych z należności za dostarczony towar jest roszczeniem o zapłatę reszty należności za dostawę, wymagalnym w dacie wykonania dostawy.

Z motywów uzasadnienia: ... Roszczenie powoda jest roszczeniem o zapłatę należności za wykonaną dostawę, zatem stało się wymagalne w dacie wykonania dostawy bez względu na to, z jakiego tytułu pozwana odmówiła częściowo zapłaty. Powód powinien być wystąpić z wnioskiem w ciągu 1 roku od dnia wykonania dostawy, tj. najpóźniej do 30 XII 1968 r. Ponieważ wniosek został zgłoszony dopiero w maju 1969 r., roszczenie powoda uległo przedawnieniu (art. 117 i 118 k.c.) ... (15 IV 1970 r. 1-9547/69).

Art. 354 § 2. Kupujący obowiązany jest zabezpieczyć przed zniszczeniem nie przyjęty z powodu wadliwości towar nawet w tym przypadku, gdy sprzedawca nie udzielił odpowiedzi na przesłaną mu reklamację.

Z motywów uzasadnienia: ... Pozwana GS znalazła się w posiadaniu ziemniaków w okresie, w którym w każdej chwili należało się liczyć z możliwością nadejścia fali mrozów i uszkodzenia wrażliwego na mróz towaru. Z faktu tego wynikały obowiązki podyktowane troską o zabezpieczenie mienia społecznego oraz należycie pojętych interesów spółdzielni. Postępowanie reklamacyjne zmierzało do zabezpieczenia roszczeń z tytułu rękojmi, lecz nie zwalniało aktualnego posiadacza ziemniaków od obowiązków mających na celu zabezpieczenie towaru. Oczywiście bowiem było, że bez względu na treść odpowiedzi sprzedawcy na wysłaną reklamację, ziemniaki przewiezione ze stacji kolei do siedziby pozwanej Spółdzielni (23 km) nie będą reekspediowane, a pozostaną na miejscu i będą musiały być w odpowiedni sposób przechowywane. Okoliczność ta przy stwierdzonej zgniliznie suchej i mokrej stwarzała konieczność przebrania ziemniaków i zabezpieczenia ich przed nadejściem mrozu. Sposób zabezpieczenia ziemniaków przez Spółdzielnię okazał się niewystarczający. ... (30 V 1970 r. 1-13879/69).

Art. 386. Jednostka gospodarki uspołecznionej, do zadań której należy zaopatrywanie odbiorców krajowych w cynę, nie może uchylić się w sporze przedumownym od obowiązku dostarczenia cyny o takich właściwościach, które pozwalają na wyprodukowanie przy jej użyciu konwi odpowiadających wymogom Polskiej Normy. (15 VI 1970 r. 1-6149/70).

Art. 400. Wprowadzenie do planu obowiązku wyprodukowania towaru określonego asortymentu nie oznacza samo przez się zobowiązania przedsiębiorstwa wytwarzającego do zawarcia umowy na żądanie odbiorcy, jeżeli nawet w jego planach ujęto ten artykuł. (8 VI 1970 r. 1-3459/70).

Art. 498, 502. W stosunkach pomiędzy jednostkami gospodarki społecznej niedopuszczalne jest potrącenie wierzytelności przedawnionej. Nieznajomość ostatecznej wartości przedmiotu dostawy nie ma wpływu na powstałą w dacie, w której dostawa miała być wykonana, wymagalność roszczenia z tytułu kar umownych za zwłokę w wykonaniu tej dostawy. (20 XII 1969 r. 1-7551/69).

Art. 542 § 1. Cena ustalona dla określonej partii towaru stanowi podstawę rozliczenia całej partii, choćby część towaru została dostarczona przed wydaniem decyzji cenowej. (14 IV 1970 r. 1-403/70).

Art. 564. Dostawca rzeczy oznaczonej znakiem jakości mimo niezachowania obowiązujących terminów do zbadania jakości dostarczonych artykułów i zawiadomienia o wadach ponosi — zgodnie z art. 564 k.c. — odpowiedzialność za wady fizyczne tak, jak w przypadku zapewnienia odbiorcy, że wady nie istnieją, umieszczenie bowiem znaku jakości na przedmiocie dostawy powinno być traktowane na równi z daniem zapewnienia o nieistnieniu wad.

Z motywów uzasadnienia: ... Umieszczenie więc na towarze znaku jakości należy traktować na równi z zapewnieniem przez sprzedawcę kupującego, że jest to towar wysokiej jakości i że wady w tym towarze nie istnieją. Zgodnie z art. 564 k.c. w przypadku zapewnienia kupującego o nieistnieniu wad, sprzedawca ponosi odpowiedzialność za wady fizyczne mimo niezachowania terminów do zbadania jakości dostarczonych artykułów i zawiadomienia o wadach. Również w myśl § 40 ust. 2 o.w.s. w obrocie krajowym, jeżeli towar zaopatrzony został w znak jakości, kupujący zwolniony jest od obowiązku zbadania towaru w czasie i w sposób przyjęty przy towarach tego rodzaju. W przypadku więc dania przez sprzedawcę zapewnienia (również w formie umieszczenia na towarze znaku jakości), że wady nie istnieją, nie ma istotnego znaczenia dla oceny odpowiedzialności sprzedawcy za wady, charakter wad, a mianowicie czy były to wady jawne, czy ukryte. ... (11 III 1970 r. BO-10798/69).

Dekret z dnia 26 X 1950 r. o przedsiębiorstwach państwowych (Dz. U. 1960 r. nr 18, poz. 111).

Art. 16. Dla skuteczności oświadczenia woli w zakresie praw i obowiązków majątkowych przedsiębiorstwa państwowego składanego przez dwóch upoważnionych przedstawicieli nie jest konieczne, aby oświadczenie to zostało złożone jednocześnie.

Oświadczenie woli dwu osób upoważnionych do działania w imieniu przedsiębiorstwa państwowego może być wyrażone w formie dorozumianej. (27 IV 1970 r. BO-868/70).

Ustawa o spółdzielniach i ich związkach (Dz. U. 1961 r. nr 12, poz. 61).

Art. 54 i 144. 1) Dla oceny treści umowy zawartej przez spółdzielnię nie mogą być obojętne zasady prawne, na podstawie których działalność każdej spółdzielni musi być wykonywana w sposób pianowy, w oparciu o plany gospodarczo-finansowe (art. 54 ustawy o spółdzielniach i ich związkach).

2) Zgodnie z przepisami art. 144 ustawy o spółdzielniach i ich związkach, §§ 27-29 uchwały nr 122 Rady Ministrów z 22 V 1965 r. w sprawie zapewnienia warunków dalszego rozwoju spółdzielczego budownictwa mieszkaniowego (Mon. Pol. nr 27, poz. 133) oraz § 7 ust. 2 uchwały nr 26 Rady Centralnego Związku Spółdzielni Budownictwa Mieszkaniowego z 29 IX 1965 r. w sprawie zasad gospodarki finansowej spółdzielczości budownictwa mieszkaniowego (Informacje i Komunikaty CZSBM z r. 1965, nr 7) — wkład mieszkaniowy może być zwrócony wpłacającemu dopiero po zwrocie mieszkania, na zasadach i w trybie określonym przez statut tej

spółdzielni, która wkład otrzymała. Źródłem sfinansowania przez spółdzielnię mieszkaniową zwrotu wkładu są bowiem wpłaty nowo sprowadzającego się członka. Z punktu widzenia zasad zwrotu wkładu należy traktować wpłaty dokonane przez zakład pracy na równi z wkładem mieszkaniowym wpłaconym przez samego członka. (14 X 1968 r. BO-8497/66).

Uchwała nr 124 Rady Ministrów z 22 V 1965 r. w sprawie zakładowych funduszków mieszkaniowych (M. P. nr 27, poz. 135).

§ 3 ust. 1 pkt 2 i § 5 ust. 1. Gdy w ostatecznym rozliczeniu wkładów mieszkaniowych wkład własny pracownika wynosi więcej niż 1/3 wkładu, zakład pracy świadczy tylko uzupełnienie do wysokości pełnego wkładu, spółdzielnia mieszkaniowa obowiązana jest zwrócić zakładowi pracy różnicę pomiędzy dokonaną wpłatą a uzupełnieniem wkładu. (24 IV 1970 r. III-1242/70/b).

Prawo lokalowe (jedn. tekst Dz. U. 1962 r., nr 47, poz. 227).

Art. 8 i 14. W przypadku zwrócenia przez najemcę lokalu w stanie pogorszonym, wynajmujący ma roszczenie odszkodowawcze do najemcy — nie może natomiast odmówić przyjęcia zwróconego lokalu i domagać się czynszu najmu do czasu, gdy najemca sam nie wykona naprawy lokalu.

Z motywów uzasadnienia: ... Stosownie do art. 8 pr. lok. koszty napraw szkód w lokalu powstałych z winy najemcy obciążają najemcę. Roszczeń o odszkodowanie z powodu zwrócenia lokalu w stanie pogorszonym nie można dochodzić sądownie po upływie sześciu miesięcy od dnia zwrotu lokalu (art. 22 pr. lok., vide również art. 677 k.c).

Z treści powyższych przepisów wynika, że wynajmujący ma roszczenie odszkodowawcze do najemcy z powodu zwrócenia lokalu w stanie pogorszonym. Nie może natomiast wynajmujący odmówić przyjęcia opuszczonego lokalu i zachowując się biernie żądać następnie czynszu na bliżej nieoznaczony okres, dopóki najemca sam nie wykona naprawy lokalu. Tego rodzaju zachowanie się wynajmującego byłoby sprzeczne z interesem społecznym. Istniejący notoryjny niedobór lokalowy nie daje podstaw do tolerowania stanu niewykorzystania lokalu, jeżeli lokal został przez najemcę faktycznie opróżniony ... (27 X 1969 r. BO-10174/69).

Dekret z dnia 24 XII 1952 r. o przewozie przesyłek i osób kolejami (Dz. U. nr 4, poz. 7 z 1953 r.).

Art. 109 i ust. 5 przep. wyk. Każde zdarzenie niezależnie od woli stron uniemożliwiające terminowe wykonanie czynności ładunkowych może być uznane za wyjątkowy uzasadniony przypadek stanowiący przesłankę zwolnienia od kar lub zwrócenia w całości lub części kar umownych należnych kolei za przetrzymanie wagonów pod czynnościami ładunkowymi. (22 V 1970 r. BO-2663/70).

Zarządzenie z dnia 30 XII 1966 r. Ministra Budownictwa i Przemysłu Materiałów Budowlanych w sprawie zasad i warunków umów o wykonanie obiektów budownictwa oraz zasad ustalania wynagrodzeń i dokonywania rozliczeń za te obiekty (M. P. z 1967 r. nr 2, poz. 9).

§ 58 ust. 1. Generalny wykonawca obowiązany jest do pokrywania kosztów zorganizowania i utrzymania na placu budowy straży przeciwpożarowej w takim zakresie, w jakim wymagają tego warunki oraz technologia wykonywania robót. (13 VII 1970 r. BO-5168/70).

§ 58 ust. 1 i 4. Ogólny dozór placu budowy powinien być zorganizowany przez generalnego wykonawcę w taki sposób, aby w granicach maksymalnej staranności zabezpieczone zostało przed stratami całe mienie znajdujące się na placu budowy także w przypadkach, gdy zostało ono złożone w pomieszczeniach oddanych do wyłącznej dyspozycji jednego z kontrahentów generalnego wykonawcy. (18 V 1970 r. BO-3874/60).

§ 116 ust. 6. Roszczenie o wyrównanie poniesionych szkód przysługujące wykonawcy w przypadku zmniejszenia przez zamawiającego zakresu rzeczowego robót nie obejmuje utraconych zysków. (5 III 1970 r. II-13351/69).

§ 116 i 126. Dopuszczalna jest zmiana terminu wykonania umowy po upływie terminu uprzednio określonego, jeżeli ustalone zostały okoliczności, które stanowiłyby podstawę do zwolnienia dłużnika od odpowiedzialności za zwłokę w wykonaniu zobowiązania.

Z motywów uzasadnienia: ... Powód jako inwestor nawiązując do przeprowadzonych wspólnie z pozwanym wykonawcą ustaleń dotyczących zakresu rzeczowo-finansowego robót na 1966 r. potwierdził zajęte stanowisko odnośnie odstąpienia od umownego terminu zakończenia budowy budynku dźwięku. W piśmie z 13 V 1966 r. inwestor stwierdza, że umowny termin wykonania obiektu stał się nierealny z przyczyn, za które wykonawca nie odpowiada (trudności techniczno-ekonomiczne, uzależnione od rozwiązań projektowych oraz opóźnienie w dostawie importowanej aparatury, koniecznej dla dokonania rozruchu i uruchomienia obiektu). Ministerstwo Kultury i Sztuki jako organ naczelny inwestora potwierdziło w piśmie z 2 I 1968 r., że termin umowny został zmieniony na grudzień 1967 r. m. in. ze względu na zmiany w dokumentacji projektowo-kosztorysowej. a więc okoliczności leżącej po stronie inwestora jako zamawiającego.

W świetle tych dowodów istniały podstawy do zmiany terminu umownego i wobec tego nie można uznać, że aneks nr 3 jest prawnie nieskuteczny. Wskazywane bowiem wyżej okoliczności stanowiłyby podstawę do zwolnienia wykonawcy od odpowiedzialności za zwłokę w wykonaniu umowy, ta wobec tego przyjęcie, że zmiana terminu umownego w tych warunkach po upływie terminu uprzednio ustalonego jest niedopuszczalna, sprowadzałoby jedynie spór na inną płaszczyznę, a mianowicie sporu odszkodowawczego. (22 XI 1969 r. BO-11695/69).

Zarządzenie Ministra Budownictwa i Przemysłu Materiałów Budowlanych z 29 XII 1959 r. w sprawie zasad ustalania wynagrodzeń i dokonywania rozliczeń za roboty budowlano-montażowe wykonywane przez przedsiębiorstwa państwowe (M. P. 1960 r., nr 7, poz. 34 z późn. zmianami).

§ 4 i § 14. Kontrahent umowy o roboty budowlano-montażowe może odmówić zapłaty części wynagrodzenia ryczałtowego wynikającej z błędów rachunkowych popełnionych przy jego ustalaniu, zwłaszcza gdy umówiona cena ryczałtowa różni się w poważnym stopniu od ceny obliczonej w sposób prawidłowy, dając w efekcie nieuzasadnione korzyści dla jednego, a straty dla drugiego kontrahenta.

Z motywów uzasadnienia: ... Kosztorysy stanowiące podstawę ustalenia wynagrodzenia wykonawcy robót budowlano-montażowych, powinny odpowiadać ogólnie obowiązującym zasadom kosztorysowania. Wysokość wynagrodzenia wykonawcy niezależnie od formy tego wynagrodzenia (ryczałt czy kosztorys wykonawczy) nie może więc być dowolna. Dowolność w ustalaniu wysokości wynagrodzenia prowadziłaby do pogwałcenia rozrachunku gospodarczego, powodując nieuzasadnione korzyści dla jednego, a straty dla drugiego kontrahenta umowy. Odnosi się to w szcze-

gólności do okoliczności sprawy niniejszej, w której nieprawidłowo ustalona cena ryczałtowa różni się w tak poważnym stopniu od wynagrodzenia obliczonego prawidłowo. ... (10 XI 1969 r. BO-10002/69).

Zarządzenie Ministra Budownictwa i Przemysłu Materiałów Budowlanych z 7 XI 1959 r. w sprawie umów o roboty budowlano-montażowe wykonywane na rzecz jednostek gospodarki uspołecznionej przez jednostki gospodarki nieuspołecznionej (M. P. nr 97, poz. 521).

§ 30 ust. 1 i § 5 ust. 2 pkt 7. Zamieszczenie w umowie o wykonanie robót budowlanych zawartej z rzemieślniczą spółdzielnią zaopatrzenia i zbytu ogólnej klauzuli o odpłatności za dostarczone przez spółdzielnię materiały po cenach detalicznych jak również zużycie do wskazanych robót materiałów własnych nie uzasadnia samo przez się przyjęcia do rozliczenia za te materiały cen detalicznych.

Z motywów uzasadnienia: ... Przepisy § 30 ust. 1 zarządzenia Ministra Budownictwa i Przemysłu Materiałów Budowlanych z 7 XI 1959 r. w sprawie umów o roboty budowlano-montażowe wykonywane na rzecz jednostek gospodarki uspołecznionej (M. P. nr 97, poz. 521) — mające zastosowanie do rzemieślniczych spółdzielni zaopatrzenia i zbytu — ustalają generalną zasadę, że wykonawca nieuspołeczniiony wykonuje roboty z materiałów powierzonych przez zamawiającego.

Wykonawcy nieuspołecznieni mogą wykonywać roboty z materiałów własnych jedynie w przypadku, gdy zamawiający nie może dostarczyć tych materiałów, a odpowiednie zarządzenia nie przewidują możliwości zakupu ich po cenach zaopatrzeniowych. W tym przypadku umowa stron powinna określać szczegółowo rodzaje i ilości materiałów przewidzianych do zakupienia przez wykonawcę nieuspołecznionego po cenach detalicznych (§ 30 ust. 1 i § 5 ust. 2 pkt. 7 cyt. zasad umów). ... (2 III 1970 r. BO-1131/70).

Zarządzenie Przewodniczącego Komisji Planowania przy Radzie Ministrów z 7 X 1966 r. w sprawie ogólnych warunków umów sprzedaży oraz umów dostawy w obrocie krajowym pomiędzy jednostkami gospodarki uspołecznionej (M. P. nr 57, poz. 276).

§ 54 o.w.s. Rezygnacja z dokonania przewidzianego normą odbioru metodą reprezentatywną pozbawia odbiorcę tylko prawa dochodzenia kar obliczonych od wartości całej partii towaru, odbiorca może jednak dochodzić kar obliczonych od wartości sztuk wadliwych.

Z motywów uzasadnienia: ... Przy odbiorze metodą reprezentatywną przyjmuje się, że cała partia towaru jest wadliwa, jeżeli ilość ujawnionych wad w próbie przekracza ilość dopuszczalną normą. Wówczas odszkodowanie umowne oblicza się od całej partii towaru.

W przypadku, gdy mimo uprawnień do przeprowadzenia odbioru metodą próbki reprezentatywnej odbiorca z uprawnień tych nie korzysta, to nie oznacza, że traci roszczenia z tytułu rękojmi, jak utrzymuje strona pozwana. Rezygnacja odbiorcy z przeprowadzenia odbioru na podstawie próbki reprezentatywnej pozbawia odbiorcę jedynie możliwości uzyskania kar umownych od całej partii towaru. Odbiorca, który poniechał odbioru tą metodą, znajduje się w analogicznej sytuacji jak wówczas, gdy przy odbiorze metodą reprezentatywną ujawniona zostanie w próbie ilość sztuk wadliwych w wysokości dopuszczalnej normą. Odszkodowanie oblicza się od sztuk wadliwych, jakie występują w późniejszym okresie, a nie od całej partii... (27 IV 1970 r. 1-9602/69).

Uchwała nr 46 Rady Ministrów z 10 III 1969 r. w sprawie 'zasad i trybu przyznawania prawa do oznaczania wyrobów znakami jakości (M. P. nr 16, poz. 74).

§ 3. Jeżeli przepisy szczególne (norma) dopuszczają istnienie określonych wad i zobowiązują producenta do ich oznaczenia, umieszczenie znaku jakości na towarze jest równoznaczne z zapewnieniem, że towar jest wolny od wad niedopuszczalnych i nie oznaczonych. (11 III 1970 r. BO-10798/69).

Zarządzenie Przewodniczącego Komisji Planowania z 13 II 1967 r. w sprawie ogólnych warunków umów sprzedaży oraz umów dostawy związanych z obrotem z zagranicą pomiędzy jednostkami gospodarki społecznej (M. P. nr 12, poz. 64).

§ 7 ust. 4 o.w.s. import. Obowiązek stwierdzenia w wyniku badania sanitarno-weterynaryjnego, że artykuł pochodzenia zwierzęcego nadaje się do spożycia, nie jest szkodliwy dla zdrowia ludzkiego i nie grozi rozprzestrzenieniem zaraźliwych chorób zwierzęcych, ciąży na stronie sprowadzającej te artykuły z zagranicy, tj. na importerze. W tym zakresie nie ma zastosowania § 7 ust. 4 o.w.s. towarów z importu (M. P. 1967, nr 12, poz. 64), który dotyczy ponoszenia kosztów przedwysłkowego badania technicznego. (1 VII 1970 r. BO-3469/70).

Ogólne warunki ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej — dec. Ministra Finansów nr BP RMU 361/62 z 20 II 1962 r.

§ 2. Państwowy Zakład Ubezpieczeń nie jest zobowiązany z ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej związanej z prowadzeniem przedsiębiorstwa do pokrycia szkody powstałej wskutek uszkodzenia pojazdu samochodowego stanowiącego własność pracownika i wykorzystywanego przez niego dla odbycia podróży służbowej. (15 XII 1969 r. BO-12883/68).

*Opracował
Zenon Kłapkowski*